

Tülin Daloğlu¹
ABD Merkezi Direktörü

DEĞERLENDİRME NOTU

ABD – İSRAİL ORTAKLIĞINDA İRAN'A SAVAŞ AÇILDI

ABD ve İsrail ortaklığında İran'a karşı 28 Şubat sabahı "Epik Öfke" adıyla tercihten doğan bir savaş başladı. Amerikan Başkanı Donald J. Trump, kararın öncesinde İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ile 15 kez görüşüğünü söyledi. Ancak İsrail'in ABD'yi İran'la savaşa sürüklediği iddialarını reddederek, kendisinin İsrail'i bu durumun içine sürüklemiş olabileceğini aktardı.² Amerikan Dışişleri Bakanı Marco Rubio da bu önleyici saldırıya karar verirken İran'ın ABD, İsrail veya herhangi bir ülke tarafından saldırıya uğraması durumunda, ABD'ye karşılık verecek olmasının son derece açık olduğuna vurgu yaparak, saldırılmayı beklemek yerine saldırmayı tercih ettiklerini aktardı.³ Kısmen çelişkili gibi görünen bu açıklamalar ya da kimin kimi neye ikna etmiş olabileceği yönünde bitmek bilmeyen sorgulamalar ve Cenevre'de İran'la müzakere süreci noktalanmamışken gelen bu savaş kararı, Amerika'nın ne yapmaya çalıştığı üzerine kafaları karıştırdı. Bu yazı tüm bu kafa karışıklıklarını giderebilme iddiasında olmasa da Trump yönetiminin bu saldırıya giden süreçte nasıl bir zihin haritasına sahip olduğuna dair bir fikir verebilir. Ayrıca, saldırının uluslararası hukuk bakımından nasıl konumlandığı ve bunun küresel düzen üzerindeki etkilerine de değinecektir.

Trump neden şimdi saldırı kararı verdi?

ABD Başkanı Trump'ın neden 28 Şubat'ta saldırı kararını verdiğini, ama bunun neden önceki, ertesi, bir ay sonraki veya daha ötesinde bir tarih olmadığını kesin olarak bilme imkânımız yok. Ancak İsrail Savunma Bakanı Katz, Başbakan Binyamin

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1498>

² Jacob Magid, "Trump says he may have forced Israel's hand into war with Iranian lunatics," The Times of Israel.

³ Mart 2026 <https://www.timesofisrael.com/trump-says-he-may-have-forced-israels-hand-into-war-with-iranian-lunatics/>

³ Secretary of State Marco Rubio, "Secretary of State Marco Rubio Remarks to Press," Department of State, 2 Mart 2026 <https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2026/03/secretary-of-state-marco-rubio-remarks-to-press-6>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

Netanyahu'nun Kasım ayında İran'ın ruhani lideri Seyid Ali Hamaney'i öldürme kararını verdiğini ve aralık sonunda ekonomik sıkıntılardan ötürü başlayan rejim karşıtı protestoların kendileri için de koşullar yarattığını açıkladı.⁴ Katz, İran rejiminin bu protestolardan ötürü İsrail'e ve bölgedeki Amerikan güçlerine saldırmasından çekindiklerini de sözlerine ekledi. Bu da Rubio'nun açıklamalarının perde arkasına dair kısmi bir fikir verebilir. Ancak saldırının neden gece yarısı değil de Tahran'da sabah 09.45'te⁵ başladığına dair net bir anlatı var.

The New York Times'in aktardığına göre Amerikan Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) 28 Şubat Cumartesi sabahı Tahran'ın kalbindeki bir liderlik yerleşkesinde Hamaney de dahil üst düzey İranlı yetkililerin bir toplantı yapacağını öğrendi. Bu istihbarat sonucunda operasyonun saati belirlendi.⁶ Savaşın başlangıcının ilk nişanesi olarak, bu söz konusu yerleşkeye – Tahran saatiyle sabah 09.40 civarı – İsrail jetleri 30 kadar bomba attı. Netanyahu sadece Hamaney'i öldürmekle kalmadı, İslam Devrim Muhafızları Ordusu Başkomutanı Muhammed Pakpur, Savunma Bakanı Aziz Nasirzade, Askeri Konsey Başkanı Amiral Ali Şamhani, İslam Devrim Muhafızları Ordusu Hava Kuvvetleri Komutanı Seyyed Majid Musavi, İstihbarat Bakan Yardımcısı Muhammed Şirazi ve diğerlerini de savaş başlar başlamaz öldürmüş oldu.⁷

Amerika ve İsrail'in askeri güç üstünlüğü tartışma götürmez olduğundan, bombaların atılmaya başladığı andan itibaren mesele, hava harekâtının verilen hedefleri iskalama ihtimali değil, sonrasına dair neyin öngörüldüğü oldu. Amerika merkezli Carnegie Endowment for International Peace düşünce kuruluşunda İran odaklı çalışmalarıyla bilinen Karim Sadjadpour, Trump'ın savaşın ilk haftasını doğaçlama bir caz seansı gibi ele aldığını ve çok sayıda gazeteciyle yaptığı görüşmelerde farklı analizler, stratejiler ve sonuç senaryoları üzerine doğaçlama yaptığına dikkat çekti.⁸ “Bu, bir rakibi şaşırtmak için kasıtlı bir stratejik belirsizlik değil, aksine gerçek bir kafa karışıklığı belirtisidir” diyen Sadjadpour, karar alma sürecine vakıf olan mevcut ve eski Amerikalı yetkililerle konuştuğu sırada edindiği izlenimin tam bir planlama eksikliği ve çelişkili açıklamalar olduğunu belirtti. “Bir yetkili, yönetimin, savaşın getirdiği petrol fiyatlarındaki artışı azaltmak için İran'ın petrol ihracatına (ekonomisinin can damarı) uygulanan yaptırımları hafifletmeyi değerlendirdiğini iddia etti,” diye de ekledi. Bu arada, ABD Hazine Bakanlığı, Hint rafinerilerinin Rus petrolü satın almasına izin vermek üzere geçici 30 günlük bir muafiyet verme kararı aldı.⁹

Daha savaşın ilk haftasında gelen bu açıklamalar, Trump yönetiminin İran'a karşı yakalandığını iddia ettikleri fırsat penceresinin niteliği konusunda ciddi bir karmaşanın olma olasılığını belirginleştirdi. Ancak şu net bir şekilde anlaşılıyor ki İsrail için rejim değişikliği

⁴ Nava Freiberg, “Katz: Netanyahu set goal in November to kill Khamenei; Iran protests moved up war plans,” The Times of Israel, 5 Mart 2026 <https://www.timesofisrael.com/katz-pm-set-goal-in-november-to-kill-khamenei-iran-protests-moved-up-war-plans/>

⁵ U.S. Central Command, “U.S. Forces Launch Operation Epic Fury,” Press Release, 28 Şubat 2026 <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/4418396/us-forces-launch-operation-epic-fury/>

⁶ Julian E. Barnes, Ronen Bergman, Eric Schmitt ve Tyler Pager, “The C.I.A. Helped Pinpoint a Gathering of Iranian Leaders. Then Israel Struck,” The New York Times, 1 Mart 2026 <https://www.nytimes.com/2026/03/01/us/politics/cia-israel-ayatollah-compound.html>

⁷ Ibid.

⁸ Karim Sadjadpour, “Turmp Has Lost the Plot in Iran,” The Atlantic, 4 Mart 2026 <https://www.theatlantic.com/international/2026/03/trump-iran-war-strategy/686235/>

⁹ U.S.. Department of Treasury, Office of Foreign Assets Control, “Issuance of Russia – related General License; Issuance of Amended Venezuela – related Frequently Asked Question,” 5 Mart 2026 https://ofac.treasury.gov/recent-actions/20260305_33

olmazsa olmaz bir hedef olurken, Beyaz Saray'ın ilan ettiği hedefler arasında rejim değişikliği yer almıyor. Açıklanan hedefler şöyle sıralanıyor:

- Füzelerini imha etmek ve füze sanayisini yerle bir etmek
- Donanmalarını yok etmek
- Rejimin terörist vekil güçlerinin artık bölgeyi ya da dünyayı istikrarsızlaştıramamasını, güçlerimize saldıramamasını ve artık çok sayıda insanı, aralarında birçok Amerikalının da bulunduğu binlerce kişiyi ağır yaralayan ve öldüren el yapımı patlayıcıları ya da yol kenarı bombalarını kullanamamasını sağlamak.
- İran'ın ASLA nükleer silah elde edememesini sağlamak. Gece Yarısı Çekiç Operasyonu (Operation Midnight Hammer), İran'ın üç büyük nükleer tesisini yerle bir etmiş olsa da, rejim nükleer programını zenginleştirmeye ve yeniden inşa etmeye kararlıydı ve Başkan Trump'ın baş müzakerecilerinin aylar süren yoğun görüşmelerine ve iyi niyetli çalışmalarına rağmen anlaşma yapmayı REDDETTİ.¹⁰

Yukarıdaki hedefler listesine bakınca da bu askerî harekâtı yalnızca nükleer dosya üzerinden okumanın isabetli bir yaklaşım olmadığı netleşiyor. Zira Cenevre'de süren temaslarda arabulucu rolü üstlenen Umman Dışişleri Bakanı Bedr bin Hamed el-Busaidi, sanki harekâtın yaklaşmakta olduğunu öngörmüşçesine, Tahran'a bombalar düşmeden yalnızca bir gün önce CBS News'ün "Face the Nation" programına verdiği röportajda, müzakerelerin Obama döneminde varılan nükleer anlaşmanın dahi ötesine geçtiğini ve İran'ın "asla bomba yapımına elverecek nükleer materyale sahip olmayacağına" razı geldiğini söylemişti.¹¹ İşin ilginç, İran tarafı Cenevre'de sadece nükleer meseleyi konuştuklarını aktarıırken, belli ki ortada ciddi bir iletişim ya da etkileşim krizi de yaşanıyormuş. Zira İran'ın itirazlarına karşın, ABD görüşmelerde Tahran'ın uzun menzilli balistik füzelerine kısıtlama getirilmesini ve bölgesel vekil gruplara verilen desteğin sona erdirilmesini de İsrail'in ısrarları neticesinde talep ediyormuş.¹²

Tam da bu noktada, Trump'ın zihin haritasında henüz 29 Eylül 2025'te ortaya çıkarttığı "Gazze Barış Planı"¹³ aklı geliyor. Bu planla ilgili ekim ayında yayımlanan raporunda da belirttiğim gibi, "Amerika ve İsrail ortaklığının bu bölgedeki hedefi, Hamas dahil irili ufaklı tüm radikal örgütleri ve Müslüman Kardeşler ideolojisini tarihin arşivine kaldırmak. İran'ın sadece nükleer programını değil, bölgedeki tüm kollarını ve yerine paravan savaşlarını yürüten irili ufaklı yapıların sonunu getirmek."¹⁴ Böyle bir zihniyetin devamında İran'a karşı da başlatılmış bu savaşın olumlu sayılabilecek tek sonucu, dileyelim, İran'dan İsrail'e uzanan şekilde tüm bölge halklarının barış ve güven içinde bir arada yaşamasını engelleyen her tür radikal ideolojinin – ister din adına, ister nefret söylemi ve katı ideolojik söylemden kaynaklı – bölgeye yalnızca

¹⁰ Zineb Riboua, "The White House released Operation Epic Fury's objectives," X, 3 Mart 2026

<https://x.com/zriboua/status/2028863095108428138?s=20>

¹¹ Face the Nation, "Full Transcript: Omani Foreign Minister Badr Albusaidi tells 'Face the Nation' a U.S. – Iran deal is 'within our reach'," CBS, 27 Şubat 2026 <https://www.cbsnews.com/news/full-transcript-omani-foreign-minister-badr-albusaidi/>

¹² Parisa Hafezi, "Tehran is ready for nuclear concessions if US meets demands, Iranian official says", Reuters, 22 Şubat 2026 <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-us-diverge-views-sanctions-relief-senior-iranian-official-reuters-2026-02-22/>

¹³ Wikipedia contributors, "Gaza peace plan," Wikipedia, The Free Encyclopedia, son güncellenme 4 Mart 2026 https://en.wikipedia.org/wiki/Gaza_peace_plan

¹⁴ Tülin Daloğlu, "Trump'ın Gazze Planı: Ortadoğu'da Barış Mümkün mü?" TEPAV, Ekim 2025 https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/files/1759747208518-0.Trumpn_gazze_plan_ortadoquda_bars_mumkun_mu.pdf

yıkım getirdiğinin sonunda anlaşılması olabilir. Ancak böyle bir idrak hali bölgede gerçekten temiz ve yeni bir sayfanın açılmasına zemin hazırlayabilir.

Tabii bu temenniler bir yana, Trump yönetiminin İran operasyonunda sadece nükleer meseleyi hedeflemediği açık. Buradaki açmazlardan bir başkası, Trump'ın 28 Şubat'ta İsrail ile ortaklaşa başlattıkları bu saldırıyı kamuoyuna duyururken İran'dan geldiğini söylediği "eli kulağında" (imminent) bir tehditten bahsetmesi.¹⁵ Ancak Kongre yetkililerine harekâtın başlamasının hemen ertesi günü bilgi veren Pentagon yetkilileri, İran'ın ABD güçlerine ilk saldırıyı planladığına dair herhangi bir istihbarat bulunmadığını söylediler.¹⁶ Kesin olarak anladığımız, 7 Ekim 2023'te Hamas'ın saldırısı sonrasında İsrail hükümetinin kendini varoluşsal bir savaşın içine girdiği şeklinde ve tüm sorunlarını silah yoluyla çözebileceği bir pozisyona kitlemiş olması; İran'ın da bugün kendisini Amerika ve İsrail'e karşı yine varoluşsal bir savaşın içinde gördüğü ve bundan ötürü Körfez'deki tüm Amerikan çıkarlarını meşru hedef olarak görmesi. Bu düğümün nasıl çözüleceğini bugünden kestirmek kolay değil. Zira bölgesel kaosu artık fiilî bir gerçeklik hâline geldiğini görüyoruz. Trump yönetiminin savaşın süresine dair çelişkili haberler ve mesajlar vermesi de Körfez'de savaşa destek verme iradesi ile bunun doğurduğu güvenlik ve ekonomik riskler arasında ciddi bir ikilik yaşandığına işaret ediyor.

Geldiğimiz aşamada, Trump yönetiminin tercihe dayalı bu savaşı başlatırken karar alma mekanizmasını nasıl işlettiğine dair bilinmeyenler şu an için bilinenlerden daha fazla. Ancak ilk bombanın düşmesiyle birlikte, Körfez'de Amerikan üslerine ev sahipliği yapan ülkeler de bir anda savaşın doğrudan tarafı hâline geldi. İran'ın bölgesel nüfuzunun ya da yaygın adıyla Şii hilalinin, yeniden güç kazanmaması için Sünni rakiplerinin şimdilik bu tabloya destek veriyor gibi bir izlenim yaratması yanıltıcı olabilir; zira savaşın gidişatına göre bu dengeler kısa sürede tersine çevrilebilir. Nitekim daha ilk aşamada bile Körfez'de ciddi bir siyasi ve ekonomik çalkalanma yaşandığı görülüyor. Bir yanda Birleşik Arap Emirlikleri'nin eski diplomatlarından, siyasal çevrelerde ciddiyetle takip edilen ve milyarder kimliğiyle de tanınan Khalaf Ahmad Al Habtoor, X hesabından Trump'a hitaben açık bir mektup paylaşarak, Trump'a, "Bölgemizi bir savaş alanına çevirme iznini size kim verdi?" diye sorarken, Gazze için önerilen barış planına destek veren ülkelerin bu inisiyatife milyarlarca dolar katkı verdiğini ve dolayısıyla bugün bu ülkelerin bu paranın nereye gittiğini sormaya hakkı olduğunu vurguluyor.¹⁷ Eski Katar Emiri Hamed bin Halife Al Sani ise, ABD-İsrail ortaklığında başlayan bu süreçte İran'la doğrudan bir çatışmaya girilmesine karşı olduğunu belirterek, 'Bu savaş sona erdikten sonra bölgede yeni güçlerin ortaya çıkacağını ve İsrail'in bölgemiz üzerinde egemenlik kuracağını anlamalıyız' sözleriyle savaş sonrası döneme dikkat çekiyor; alınacak kararların doğuracağı sonuçların çok iyi hesaplanması gerektiğine işaret ediyor.¹⁸

Öte yanda da Körfez'deki petrol gelirlerinin adeta tükenmez bir kaynak olduğu yönündeki yerleşik kanaat sürerken, savaşın daha ilk haftası bitmeden Financial Times, İran savaşı nedeniyle artan mali baskıları hafifletmek için Körfez ülkelerinin yurt dışı yatırımlarını yeniden

¹⁵ Donald J. Trump, "President Donald J. Trump on the United States Military Major Combat Operations in Iran," White House, 28 Şubat 2026 <https://www.whitehouse.gov/videos/president-donald-j-trump-on-the-united-states-military-major-combat-operations-in-iran/>

¹⁶ Phil Stewart ve Hümeysra Pamuk, "Pentagon tells Congress no sign that Iran was going to attack US first, sources say," Reuters, 2 Mart 2026 <https://www.reuters.com/world/us/pentagon-tells-congress-no-sign-that-iran-was-going-attack-us-first-sources-say-2026-03-02/>

¹⁷ Khalaf Ahmad Al Habtoor, "Open Letter to His Excellency President Donald Trump," X, 5 Mart 2026 <https://x.com/KhalafAlHabtoor/status/2029442279170293996?s=20>

¹⁸ Eski Katar Emiri Hamed bin Halife Al Sani, X, 1 Mart 2026 <https://x.com/hamadjalhani/status/2028182127469044011?s=20>

değerlendirmeye başladığını yazıyor. FT'ye konuşan bir bölge yetkilisine göre, Körfez'in dört büyük ekonomisi — Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt ve Katar — bütçeleri ve ekonomileri üzerindeki baskıyı ortaklaşa masaya yatırmış durumda. Neticede, çatışmanın enerji arzı ve sevkiyat hatları üzerinde yaratacağı kesinti riski, sadece fiyat artışlarını değil, mücbir sebep hükümlerinin devreye girmesini ve bölgesel krizin küresel tedarik zincirlerine hızla yayılmasını da gündeme taşımakta.¹⁹

Trump'ın bu kararı neden vermiş olabileceğine dair bir başka yaklaşım da elbette ABD'nin astronomik dış borç yükü ve Çin ile küresel rekabette geri kalmaya yüz tuttuğu algısı. Hürmüz Boğazı resmen kapanmasa da savaş nedeniyle fiilen aksamaması, enerji nakliyatını zorlaştırıyor; sigorta ve taşıma maliyetlerini artırıyor, bu da Körfez petrolüne yüksek ölçüde bağımlı olan Çin'i doğrudan etkiliyor²⁰. Çin'in stratejik stokları, denizde bekleyen İran petrolü ve sınırlı iç üretimi ona bir miktar zaman kazandırır da, uzun sürecek bir kesintinin hem Çin ekonomisini hem de küresel ticaret düzenini sarsma potansiyeli açık. Bu yüzden Washington'ın İran'ı hedef alırken yalnızca askerî bir denklem kurmadığı, aynı anda bölgesel dengeyi, enerji akışını, İran'ın finansal kanallarını ve dolaylı olarak Çin'in ekonomik kırılganlıklarını ve dolayısıyla da küresel çapta Beijing ile yürüttüğü rekabeti de hesaba katmış olabileceği düşünülebilir.

Son olarak, Trump'ın, cinsel suçlardan hüküm giymiş Jeffrey Epstein'e ilişkin dosyaların açılmasıyla birlikte bu başlığın sürekli gündemde kalmasından duyduğu rahatsızlık da dikkat çekiyor. Epstein hakkında uzun süredir çeşitli istihbarat bağlantılarına dair iddialar da dikkat çekerken; kamuoyuna açık belgeler Trump'ın reşit²¹ olmayan kızlarla ilişkiye girdiğini kesin biçimde ortaya koymuş değil. Beyaz Saray bu iddiaları kategorik olarak reddetmeye devam ediyor. Buna rağmen mesele ABD iç kamuoyunda olağanüstü bir dikkat topluyor ve kapanmayan bir tartışma başlığı olarak varlığını sürdürüyor. Ancak tartışmanın neredeyse bütünüyle olayın cinsel suç boyutuna sıkışması, daha geniş bir soruyu geri plana itiyor: Eğer Epstein ağı, elit ilişkileri üzerinden siyasal ya da jeopolitik etki kanalları da üretmişse, neden bu boyut yeterince konuşulmuyor? İran'a yönelik saldırıların gündemi sert biçimde başka bir eksene kaydırması da bu hattın daha da görünmez hâle gelmesine yol açmış görünüyor.

Yine de savaş belli ki henüz başlamışken, sona dair kesin önermelerde bulunmak için zaman erken. Şu an itibarıyla, İran'da bir rejim değişikliğinin yaşandığı söylenemez. Hamaney'in yerine oğlu Mücteba Hamaney getirildi ve ülke "seyyar devlet" modelinde kendini idame ettiriyor. Savaş bittiğinde, Trump İran'ın bir sonraki liderini seçme sürecinde mutlaka söz hakkı sahibi olması gerektiğini savunurken,²² en kötü sonucun mevcut rejimden daha radikal bir yönetimin kalıcı olması olduğuna vurgu yapıyor.

¹⁹ Andrew England ve Simeon Kerr, "Gulf states could review overseas investment to ease financial strains caused by Iran war," Financial Times, 6 Mart 2026, <https://www.ft.com/content/ab7d597d-5e72-4cbf-8d3b-53815695d68f>

²⁰ Ezat Wagdi Ba Awaidhan, "With Oil Flows Interrupted Through Hormuz, How China Keeps Its Economy Running," Al Hurra, 5 Mart 2026 <https://alhurra.com/en/15490>

²¹ Brad Heath, "Justice Department releases missing FBI interviews in Epstein files with woman who made claims against Trump," Reuters, 6 Mart 2026 <https://www.reuters.com/world/us/justice-department-releases-missing-fbi-interviews-epstein-files-with-woman-who-2026-03-06/>

²² Steve Holland, "Exclusive: Trump tells Reuters US must have a role in choosing Iran's next leader," Reuters, 5 Mart 2026 <https://www.reuters.com/world/middle-east/trump-tells-reuters-us-will-have-role-choosing-irans-next-leader-2026-03-05/>

Meşruiyet Açmazı

ABD-İsrail ortaklığında İran'a karşı tercihten doğan bu savaşa karşı BM Güvenlik Konseyi'nde de özel bir oturum yapıldı. BM Genel Sekreteri António Guterres, saldırıyı uluslararası barış ve güvenliğe yönelik ciddi bir tehdit olarak nitelendirmekle kalmadı, BM Sözleşmesi'nin açık ihlali olduğunu ifade etti. ABD'nin BM nezdindeki büyükelçisi Mike Waltz ise saldırının meşruiyetine dair hiçbir sorun olmadığını; İran rejiminin “dünyayı asla ve asla nükleer silahla tehdit” edemeyeceğini belirtti.²³

ABD'nin bu saldırıyı “meşru” olarak nitelendirmesi, saldırıyı otomatik olarak “meşru” kılmıyor. Dahası, ABD'nin hatalarını gündem yaparak İran rejiminin hataları da örtbas edilmiyor. Asıl mesele, “önleyici” ya da tercihe dayalı biçimde başlatılan bir savaşta, ABD gibi küresel düzeyde demokratik ve kural temelli düzeni koruma sorumluluğu taşıdığını iddia eden bir gücün, kendisini hukukun ve kuralların üzerinde konumlandırması. Dahası, Fransa, İngiltere ve Almanya'nın da Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile uluslararası hukukun açık biçimde ihlal edildiği bir tabloda, konu İran rejimi olunca bu kural tanımazlığı görmezden gelmesidir.

Ukrayna işgali söz konusu olunca, aynı Avrupalı liderler BM Sözleşmesi'ne ve uluslararası hukuka aynı cümlede beş on kez atıfta bulunurlarken, İran söz konusu olduğunda yarattıkları açmazın kendileri için nasıl bir risk ortaya çıkardığını da bilinçli olarak bugünlerde görmezden gelmeyi seçiyorlar. Trump için ise aynı karmaşa yok. Zira Trump yönetimi – Biden yönetiminin aksine – bugün Rusya'nın Ukrayna işgalini de “önleyici” bir saldırı olarak yorumlayıp, Ukrayna'dan toprak talebini işlem odaklı bir yaklaşımla makul görebiliyor. Yani ortada ilkelerden çok, kuralı kimin ihlal ettiğine göre işleyen seçici bir hukuk anlayışı var; kurallar ya uygulanıyor ya da bilinçli biçimde askıya alınıyor.

Bu açmazı ciddiye aldığınız anda, 2003 yılı Irak işgali de akla geliyor. Amerika'nın 11 Eylül 2001'de El Kaide tarafından uğradığı terör saldırısı sonrasında Afganistan müdahalesine tüm dünya kamuoyu destek vermiş ve uluslararası sistemde geniş bir destek almıştı. NATO'nun 5'inci maddesi, “birimiz hepimiz, hepimiz birimiz içindir” ilkesi, ittifak kuruldu kurulalı bir tek ABD için o zaman yürürlüğe girmişti. Ama 20 Mart 2003 Irak işgali ile birlikte bu destek yerini bir anda itirazlara, ayrışmaya ve kırılmaya bırakmıştı.

ABD'nin uğradığı terör saldırısının ardından Bush yönetimi kaleme aldığı ilk “ulusal güvenlik stratejisi” belgesinde, teröristlere ve kitle imha silahlarına sahip haydut devletlere karşı proaktif, önleyici saldırı yapabilme yetkisini kuşanmıştı.²⁴ Kongre'de de Batı Virginia Senatörü Robert Byrd dışında kimse yaşanan karmaşa ve korku iklimi içinde bu yetkinin hukuken varacağı sınırlar üzerine değerlendirmede bulunmamıştı. Bush Doktrini'nin, kısmen de olsa 1973 Savaş Yetkileri Yasası'nı rafa kaldıran bu yaklaşımı, Bush'un dönemi bitince aslen sonlanmıştı. Yine de Bush hem iç hukukta hem de BM nezdinde kullanacağı askeri gücü hukuken kılıfına uydurmak için gerekli adımları atmıştı. Dönemin Dışişleri Bakanı Colin Powell, Irak işgali öncesi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne gidip Amerika'nın elindeki istihbaratı ve gerekçelendirmeyi sunmuştu. Konsey ikna olmamıştı ve onay çıkmamıştı, ama Amerika en

²³ United Nations, “Iran strikes squandered a chance for diplomacy: Guterres,” UN News, 28 Şubat 2026

<https://news.un.org/en/story/2026/02/1167062>

²⁴ James B. Steinberg, Michael E. O'Hanlon, ve Susan E. Rice, “The New National Security Strategy and Preemption,” Brookings Institute, 21 Aralık 2002 <https://www.brookings.edu/articles/the-new-national-security-strategy-and-preemption/>

azından “kanıt–iddia–ikna” hattı üzerinden bir süreci yürütmüş ve dünya kamuoyuna bir gerekçe mimarisi kurmaya çalışmıştı.

Bugün ise bu mimari belirgin biçimde daha zayıf; hatta yok gibi bir şey. Trump, İran'a karşı başlatılan harekâtın hedeflerini anlatırken “imminent threat”, yani “ani bir tehditten” bahsediyor ve Amerika'yı ve çıkarlarını korumak için askeri güç kullanımının ivedilikle yapılması gerektiğini iddia ediyor. Üstelik Bush dönemindeki gibi “pre-emptive”, yani yakın ve somut bir saldırının eli kulağında, karşı taraf saldırmadan ben hızlı davranmalıyım gibi bir argümandan yola çıkarak da demiyor bunu. Trump “ani bir tehditten” bahsediyor, ama “preventive”, yani henüz yakın ve kaçınılmaz olmayan ama ileride büyüyecek bir tehdidi bugünden ortadan kaldırmak için bu saldırının yapılmasının şart olduğunu ileri sürüyor. Bir başka deyişle, uzun vadeli ya da varsayımsal bir tehdit algısı üzerinden hareket ettiğini de bu açıklamayla belirginleştirmiş oluyor. Bush döneminin argümanına kıyasla, Trump'ın güç kullanma için ortaya sürdüğü gerekçe BM Sözleşmesi'ne çok daha uzak bir gerekçelendirme. Ama 2003'te hayır deme cesaretini gösterebilen Avrupalılara kıyasla, bugün Trump'ın arkasına hizalanıp uluslararası sistemi işlerine geldiği için gözden çıkarmakta beis görmeyen liderler var.

Bugün için güç kullanımı da dahil olmak üzere “ben yaptım oldu” denilebilecek bir yönetim tarzını benimsemeye meyletmış haldeyiz. “Benim istihbaratım böyle söylüyor; siz de buna inanacaksınız” çizgisi... Bu, yalnızca uluslararası hukuku kenara itmek değil; aynı zamanda uluslararası kamuoyunu iknanın bir gereklilik olmaktan çıkarılması da demek. Ve bu dil, doğal olarak, küresel hegemon sesini belirginleştiriyor: “Düzen benim; ölçüyü ben koyarım; eşiği ben belirlerim,” dermişçesine.

Düşünsenize bir, İspanya Başbakanı Pedro Sánchez dışında Trump'a yaptığından yanlış olduğunu söyleyen bir müttefiki olmadı. Sánchez ABD'nin İran'a karşı saldırıda İspanya'nın üslerini kullanmasına ve İran savaşına kategorik olarak karşı çıktı çünkü bunu hem **ahlaken hem siyaseten hem de pratik sonuçları bakımından** yanlış bulduğunu anlattı. Sanchez, Ortadoğu'da yine ve yeniden bir savaşın çok sayıda can kaybına yol açacağını, dünyayı daha da istikrarsızlaştıracağını ve ağır ekonomik sonuçlar doğuracağını savundu. Ayrıca hükümetlerin görevinin küresel çatışmaları kullanmak ya da onlardan kazanç sağlamak olmadığını, yurttaşlarının hayatını korumak ve iyileştirmek olduğunu vurguladı. Bu yüzden de İspanya'nın, sırf ABD'den gelebilecek misillemelerden korktuğu için kendi değerlerine ve çıkarlarına aykırı bir savaşa ortak olmayacağını söyledi.²⁵

İspanya, Avrupa Birliği içindeki kritik güç dengelerinde belirleyici bir ağırlığa sahip ülkelerden değil; bu rolü esas olarak Fransa ve Almanya üstleniyor. Fransa Devlet Başkanı Emmanuel Macron, teorik olarak belki Sánchez'ten çok farklı düşünmüyor olabilir ama söz ve eylemlerini İspanya gibi hizalandırmıyor. Macron saldırıların uluslararası hukuka uymadığını söylese de Trump'la arayı da çok açmamak için idare etmeye çalışıyor. Almanya Başbakanı Merz ise transatlantik ilişkilere önem veren geçmiş siyasi bir kültürden geliyor. Trump'ın yönetim tarzı ile uyumsuzlukları olsa da Beyaz Saray'da geçen hafta Trump'la bir araya geldiğinde uluslararası hukuk tartışmasını geri plana iterek İran savaşına tam destek verdi. İtalya Başbakanı Meloni ise her zamanki gibi bilinçli bir muğlaklık güdüyor. Washington'la köprüleri atmadan, ama tam bağımsız bir çizgi de ilan etmeden denge siyaseti yürütüyor. Sánchez ise

²⁵ Sam Jones, Angelique Chrisafis, Deborah Cole ve Lorenzo Tondo, “A lone battle: Why is Pedro Sanchez the only European leader to take on Trump?,” The Guardian, 6 Mart 2026

<https://www.theguardian.com/world/2026/mar/06/pedro-sanchez-spain-european-leader-take-on-trump>

bunların tersine, hem savaş karşıtı tavrını hem de üslerin kullandırılmaması kararını net, kişisel ve siyasi risk olarak savunan tek Avrupalı lider olarak öne çıkıyor.

Buna ek olarak NATO Genel Sekreteri Rutte'nin açıklamalarında ABD ve İsrail'e dönük övgülü bir dil görüyoruz; öte yandan NATO'nun kurumsal olarak çatışmaya dahil olmayacağı vurgusu özellikle öne çıkıyor. Yani siyasi sempati ile kurumsal mesafe aynı metnin içinde yan yana duruyor.

ABD iç siyasetinde de tablo karışık. Trump'ın Kongre onayı olmaksızın İran'a bombalar yağdırıyor olmasını "savaş" olarak mı, yoksa "önemli bir askeri harekât" olarak mı değerlendirmek gerekiyor diye tartışmalar sürüyor. Rusya'nın Ukrayna işgalini "özel askeri operasyon" diye nitelmesi gibi. Böyle benzerlikler ortaya çıktıkça da – ki genel olarak hem MAGA tabanı daha fazla savaş istemediğinden hem de Demokratlar Trump ve savaş karşıtlığından – Amerikan kamuoyunda bu gidişe ve yönetime dair rahatsızlık duyulduğu anlaşılıyor. Trump zaten Amerika'nın yurt dışında daha fazla askeri müdahalelerde bulunmayacağı ve hatta İran'a karşı böyle bir işe kalkışmayacağını taahhüt ederek seçilmişti. Gelin görün ki şimdi daha önce hiçbir Amerikan başkanının yapamadığını yaparak, bundan gurur duyduğunu yansıtıyor. Kongre, Kasım 2026'da ara seçimlere hazırlanırken, 435 sandalyeli Temsilciler Meclisi'nin tamamı ve 100 sandalyeli Senato'nun üçte biri seçilecek. Demokratlar, Senato'da 4 Mart'ta ve Temsilciler Meclisi'nde 5 Mart'ta İran'a yönelik saldırıları durdurmak için başkanın yetkilerini sınırlamayı hedefleyen tasarıları oya sundular ve fakat Cumhuriyetçi çoğunluğun egemen olduğu Kongre'nin iki kanadında da bu girişimleri kadük kaldı. Yine de 1973 Savaş Yetkileri Yasası gereği Trump'ın 60 gün içinde ya Kongre onayı alması ya da savaşı sonlandırması gerekiyor. Bu da yönetim üzerinde hukuki-siyasi baskının sürdüğünün açık göstergesi.

Haliyle, Trump'ın yönetim tarzında hukuku ya da kuralları tanımayan, rahatsız edici bir süreklilik dikkat çekiyor. Bu haliyle de ne uluslararası hukuk ne de iç hukuk karar alma sürecinde gerçek bir fren mekanizmasına dönüşüyor. Bu durumda "kural bazlı düzen" dediğimiz şeyin aşındığını söylemek, bir yorum değil; fiilen yaşanan bir kırılmanın tespiti oluyor. Bu da Soğuk Savaş sonrası iddia edildiği gibi çok kutuplu bir döneme geçiş yapılmak istenmiş olsa da pratikte, bugün, Amerikan ordusunun ezici gücüyle birlikte tek kutuplu bir dünyada yaşadığımızı en çıplak şekliyle gösteriyor. Başta Avrupalı liderler olmak üzere, bu dönemin zorluklarını idare etmekte zorlanmalarından ötürü de giderek "çok sesliliğimizi" kaybediyoruz. Tabii bu ilelebet böyle sürececek anlamında değil.

Zira savaşın başladığı ilk gün İran'ın güneyinde Minab kasabasında 7 ila 12 yaş arası ilkokul çağı kız çocuklarının bulunduğu yurdun vurulmasıyla 160'ın üzerinde çocuk hayatını kaybetti. İran içinden ve dışından bu saldırıya karşı tepkiler yükselirken, saldırıdan Amerikan tarafının sorumlu olduğu anlaşıldı.²⁶ ABD merkezli insan hakları aktivistleri haber ajansı (HRANA)'ya göre savaşın ilk beş gününde 1000'den fazla İranlı sivil vatandaş öldü.²⁷

²⁶ Phil Stewart ve Idrees Ali, "Exclusive: US investigation points to likely US responsibility in Iran school strike, sources say," Reuters, 6 Mart 2026 <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-investigation-points-likely-us-responsibility-iran-school-strike-sources-say-2026-03-06/>

²⁷ Rebecca Schneid, "More than 1,000 Civilians Killed in U.S. – Israeli Bombing of Iran, Rights Group Says," TIME; 4 Mart 2026 <https://time.com/7382536/iran-civilians-killed-girls-school/>

Savaş uzadıkça, sivil kayıplar arttıkça — ki bu tüm taraflar için geçerli — çatışmanın yarattığı yıkımın ötesinde, gidişat her an yeni kırılmalar üretebilir. Ancak bundan sonra Rusya ile Çin'in alacağı pozisyon, yalnızca savaşın seyrine değil, aynı zamanda Amerika'nın bugün en açık biçimde sahaya sürdüğü "tek kutupluluk" iddiasına ve buna eşlik eden, "uluslararası hukuk benim dışımda herkes için geçerlidir" anlayışına verilmiş bir cevap olacaktır. Burada hemen "şöyle olur" diye kestirmeden konuşmak yerine, olayların nasıl gelişeceğine dair zaman tanımak gerekecek. Rusya ve Çin'in savaş yapma tarzı, ABD-İsrail ortaklığının ortaya koyduğu saldırının diliyle örtüşmeyebilir. Tepki gecikebilir, dolaylı olabilir, asimetric olabilir. Bunun için de her iki tarafın da elinde farklı olasılıklar mevcut. Attıkları ve atmadıkları bütün adımlarla, dünya siyasi tarihinin bir sonraki bölümü yazılmaya başlayacak.

Bütün bunların ortasında en ağır yük ise yine İran halkına düştü. Bir tarafta rejimin baskısından kurtulmayı beklerlerken, şimdi de ABD-İsrail jetlerinin attığı bombaların altında kalmamaya çalışıyorlar. İran'ın hedef aldığı İsrail'den Körfez'e uzanan her noktada da sıradan insanlar her gün ölümlerle burun buruna yaşıyor. Zaten BM Sözleşmesi İkinci Dünya Savaşı sonrasında yazıldığında, yaşanan büyük yıkımdan sonra sivil vatandaşların bir daha böyle bir korku yaşamamasını da hedef alıyordu. Bugün gücü elinde tutanın "kuralsızlığı"nı meşrulaştırarak "kural" üreten bir düzende yaşıyor gibi olsak da aslında ABD ile Çin arasında gerilimin ve daha kapsayıcı bir büyük güçler mücadelesinin kritik bir dönemeç noktasındayız. Bu süreç, nasıl bir dünya düzeni içinde yaşamak istediğimizi de belirginleştirecek nitelikte.